
Demokrasi ve Kalkınmanın Alt Yapısı: Eğitim

Esfender KORKMAZ*

Hangi ülke ve hangi sosyo- ekonomik sitem olursa olsun, iktidara gelenler önce eğitimi kendi hedefleri, ideolojileri ve iktidarda kalma hesapları içinde değerlendirip, planlamaya çalışır. Eğitim bir toplumun geleceğini, yönetim sistemi ile ilgili tercihlerini, biat kültürünü ve potansiyel kalkınmayı etkilemenin şifrelerini barındırır. Bu makalede, Eğitim- Demokrasi – Kalkınma ilişkisini Türkiye’yi ve yaşadıklarımı ampirik olayları vererek tartışmaya çalışacağım.

1. DEMOKRASİ BİLİNCİ EĞİTİMLE OLUŞUR

Antik Yunan Filozofu Platon ya da Türkiye ‘de bilinen adıyla Eflatun (MÖ 427- MÖ 347) Demokrasi, bir eğitim işidir diyor ve eğitimsiz toplumlarda Demokrasinin işlemeyeceğini şöyle ifade ediyor. *“Demokrasinin esas prensibi, halkın egemenliğidir. Ama milletin kendini yönetecek olanları iyi seçebilmesi için, yetişkin ve iyi eğitim görmüş olması şarttır. Halk övülmeyi sever. Onun için, güzel sözlü demagoglar, kötü de olsalar, başa geçebilirler. Eğitimsiz kitlelerle demokrasiye geçilirse oligarşi olur. Devam edilirse demagoglar türer. Demagoglardan da diktatörler çıkar. Demokrasi despotluğa dönüşür.”* Dikkat edersek

---

* Prof. Dr. İ.Ü. İktisat Fakültesi Eski Dekanı, 23.Dönem İstanbul Milletvekili

tarihteki diktatörlerin çoğu kötü eğitim almış veya eğitimini yarım bırakmış demogoglardır.

Söz gelimi Hitler, On üç yaşında tüberkülozdan babasını kaybetmiş, daha sonra ağır bir ciğer hastalığı geçirmiş, doktorun tavsiyesiyle bir yıl kadar okuldan ayrı kalmış, sonra da maddi sorunlar nedeniyle okula geri dönememiştir.

Irak diktatörü Saddam, 1956'da dayısı tarafından askeri akademiye girmesi için teşvik edilmiş, ancak akademi giriş sınavlarında başarısız olmuştur. 1957'de Baas Partisi'ne girmiş. Suikastlara karışmış. Sonradan Mısır'da ve Bağdat'ta hukuk fakültesine gitmiştir. Elbette diktatörler içinde eğitilmiş olanlar da vardır... Ancak insanlığa zarar vermiş olanlar genellikle eğitimsiz ve cahil cesaretine sahip olanlardır.

Eğitim, demokrasi bilincini artırır. Eğitimsiz bir toplumda Demokrasinin tüm kurallarıyla yerleşmesi ve sağlıklı sürdürülmesi mümkün değildir. Sovyetler Birliğinde okuma yazma oranı %100 idi. Halkın refahı düşüktü ve fakat tamamı eğitilmiş bir toplumdur. İdeolojik eğitim ön planda olmasına rağmen, eğer Sovyetler eğitimsiz bir toplum olsaydı 1991 de piyasa ekonomisine geçme hareketini başaramazlardı.

1991 ve sonrası birkaç yıl, Rus Bilimler Akademisi ile İstanbul Üniversitesi rektörlüğü arasında bilimsel işbirliği anlaşması yapıldı. Ben, rektör ve 4 dekan, Moskova'ya giderdik. Piyasa ekonomisi ve kurallarını, kaynakların daha etkin nasıl kullanılabileceğini anlatırdık. Onlar geldiğinde de Matematik ve fen anlatırlardı. Rusların hepsi eğitilmiş idi. Ancak geçiş döneminde yaşam kalitesi çok düşüktü. Moskova'da yine aynı dairede, birer oda da farklı aileler kalırdı ve tuvalet için sıraya girerlerdi.

Gizli işsizlik oranı da yüksekti. Konakladığımız Rus Bilimler Akademisi konuk evinde, elimdeki dosyayı resepsiyondaki bir memura verdim. Ertesi gün geri almak için memuru aradım. Biz 24 saat çalışır, 48 saat tatil yaparız dediler. Böylece herkes çalışıyor görünüyor ve fakat yine herkes fiilen gizli işsiz kalıyordu. Bu durum tek parti hâkimiyetinin ve otokrasinin herkesi eğitime zorladığını ve fakat eğitimin de tek başına refah getirmediğini gösteriyordu. Mihail Gorbaçev'un Sovyetlerden gelen baskıyı azaltmak için Glasnost (açıklık) ve Perestroyka (yeniden

yapılandırma) politikaları, halkın daha çok bilinçlenmesine neden oldu ve sağladığı özgürlük ortamından yararlanan tüm bastırılmış görüşler daha rahat kendilerini ifade ettiler.

Eğitimsizlik, uygulamada demokrasinin yolunu kapatıyor. Örneğin 1980 darbesinden sonra Türkiye’de siyasi partiler ve seçim kanunu değişti. Daha önce önseçim yoluyla halkın siyasi sürece katılması ve söz sahibi olması esas idi. 1980 sonrası bu husus partilerin insafına terk edildi. CHP bir seçimde yalnızca kısmen ön seçim yaptı. Diğer partiler hiç önseçim yapmıyor. Demokratik olmayan bu uygulamaya karşı halktan hiçbir tepki gelmiyor. Bu eğitimsiz toplumlarda görülen bir biat kültürüdür ve ancak eğitimle kaldırılabilir.

2. EĞİTİM KALKINMANIN İLK ŞİFRESİDİR

Eğitimsiz toplumlarda söz konusu biat kültürünün yaygın olması bazı ülkelerde siyasiler milli duyguları, toplumun inancını ve fakir halkın istismarına neden oluyor. Bu süreç kötüye kullanılıyor. Kamuoyundan etkili bir tepki olmayınca sonuç otokrasiye kadar gidiyor. Venezuela’da böyle olmuştur. Türkiye, henüz nereye gideceği belli olmayan böyle bir süreç yaşıyor.

Otokratik yönetimlerde, kamu kaynakları etkin kullanılmıyor. Zira diktatörler kendi gelecekleri için kamu kaynaklarını ve devlet imkânlarını kullanmak zorundadır. Bu durum hem haksız rekabet yaratıyor, hem de kamu kaynaklarının etkin kullanılmasını önlüyor. Aynı şekilde, haksız rekabet ve haksız zenginleşme yaratılıyor. Piyasa etkinliği azalıyor. Bu durum yatırımları ve kalkınma projelerini de olumsuz etkiliyor.

Otokrasi varsa, otokrasinin devamı için, kısa sürede katma değere dönüşecek, ekonomiyi canlı tutacak konut yatırımları, karayolları gibi kısa dönemli yatırımlar destekleniyor ve öne çıkıyor. Daha yüksek teknoloji getiren ve daha çok katma değer yaratan ve fakat üretime daha uzun dönemde geçen, uzun vadeli yatırımlar yapılmıyor.

Birçok ülkede yaşanan Dikta rejimlerin kısa sürede meyvesini verecek yatırımları tercih etmesi, halkın tepkisini bastırmak ve halk desteği almak telaşından ileri geliyor. Bunun içindir ki otokraside genel olarak iktisadi planlama yoktur.

Sovyetler dönemindeki Merkezi planlama ile Piyasa ekonomisinin hâkim olduğu ekonomilerde yatırımların planlanması ve koordinasyonu ile kaynakların en verimli en etkin alanlara yönlendirilmesini ön gören planlama farklıdır. Merkezi planlamada üretim ve tüketim kararları piyasa tarafından değil merkezi sistem tarafından alınıyor.

Sovyetlerdeki Merkezi planlamanın etkin olmaması ve sistemin dağılması, ekonomide kaynakların rasyonel tahsisinden daha çok söz konusu planlamanın Sovyetler için Rus emperyalizminin bir aracı olduğu içindir. Şöyle ki, Sovyetler dağıldıktan sonra makina, traktör fabrikaları gibi fabrikalar üretim yapamadı... Zira Ruslar peyk ülkelerin bağımsızlığını kısıtlamak için, her parça üretimini ayrı bir ülkede yapmışlardı.

2.1 Eğitimde Etkinlik

İngilizlerin bilinen atasözüdür.."George"u eğitmek için , anne annesinden başlamak gerekir. " Eğitim uzun bir süreç olduğu için, kalkınma açısından da etkileri daha uzun dönemde ortaya çıkar, potansiyel kalkınmayı etkiler. Aslında kalkınma, GSYH da büyüme, sosyal göstergelerde iyileşme yanında, okullaşma oranı, vasıflı işgücü gibi eğitim göstergelerini de kapsar.

Eğitimin kalkınmada beklenen pozitif etkiyi yaratması için, eğitim için ayrılan kaynakların en verimli ve etkin kullanılması gerekir. Eğitimin beşeri sermaye (insana yapılan yatırım) olması, eğitimin aynı zamanda topluma sağladığı bu dış fayda, sosyal faydalardan kaynaklanmaktadır. Eğer eğitimden sağlanan bireysel ve sosyal fayda toplamı (Toplam fayda), eğitim için yapılan toplam masraflardan - fırsat maliyetleri dâhil- (toplam maliyet) üstünde ise eğitime ayrılan kaynaklar etkin kullanılmıştır.

Eğitimden en yüksek verimin alınması,

- a. Bir ekonomide katma değer yaratmada etkili olacak insan gücü eğitiminde, eğitim yapacakların en geniş tabandan ve en yetenekli olanlar arasından seçilmesi gerekir.
- b. Zorunlu eğitim sırasında ve sonrasında, insan gücü planlaması yapılmalı ve ihtiyaca, piyasa talebine göre eğitim yapılmalıdır. İşsiz kalmış bir insana yapılan yatırım, atıl bir yatırıma dönüşmüş olur.

c. Eğitim, siyasi ve ideolojik hedeflerden uzak tutulmalıdır.

Eğitim ve özellikle yükseköğretim, kişilere sosyal statü ve hayat boyu gelir faydası gibi özel fayda sağlamaktadır. Bunun yanında sosyal huzur ve kalkınmayı hızlandırma gibi sosyal fayda da yaratmaktadır.(1)

Eğitimin topluma olan yararları (Dış fayda- sosyal fayda) , kalkınmayı hızlandırır.

Özet olarak, beşeri yatırıma “ **kişilere mal olmuş hünerler ve vasıflar** ” olarak bakabiliriz. Eğitimin beşeri (İnsana) yatırım olarak görülmesi, iktisat tarihi kadar eskidir. Ancak, beşeri yatırımın büyüme ve gelişmeye net katkıları 1960’lı yıllardan sonra daha kapsamlı olarak anlaşılmış ve literatüre girmiştir. Adam Smith, “*çok fazla emek ve zaman maliyeti ile eğitilen insan, pahalı bir makina ile karşılaştırabilir*” demiştir.(2)

Adam Smith, 1776 yılında Milletlerin Zenginliği kitabında, Eğitimin toplumsal refahı olumlu etkilediğini belirtmiştir. Bu anlamda önce üretimde iş bölümüne imkân sağladığını ve üretim kapasitesini artırdığını ve kaliteyi etkilediğini vurgulamıştır. İkinci olarak eğitimin insanları daha bilinçli kıldığını ve bu nedenle sermaye sahibinin kamu çıkarlarına aykırı ve gelir dağılımını bozucu uygulamalarına karşı çıktığı ve denge sağladığını belirtmiştir. Ayrıca eğitilmiş insanların batıl itikatlar ve yanlışlara karşı da daha duyarlı olacağını vurgulamıştır. (3) Öte yandan, Beşeri sermaye (Human Capital Theory) ve “beşeri yapabilirlik (Human Capabilities) teorileri insan kapasitesinin bir yatırım olduğunu, eğitimin kapasiteyi artırdığını savunmaktadır.

İnsan sermayesi, maddi sermayeden farklı etkiye ve öneme sahiptir. Maddi sermaye, konjonktürün iyileşme dönemlerinde, insani sermayeden daha hızlı büyür. Buna karşılık şoklara karşı dayanıksızdır, depresyon ve kriz dönemlerinde küçülür. Beşerî yatırım sermayesi nesillere bilgi ve teknoloji aktarılması nedeniyle, kümülatif olarak büyür.

2.2. Eğitimin Özel ve Sosyal Faydası

Tekrar etmek gerekir ki, Eğitimin insana dönük ve topluma dönük faydaları beşeri yatırımın unsurlarını oluşturur.

a- Eğitimin, eğitim yapana, kişiye dönük faydaları şunlardır:

Bilgi ve Beceri sağlar. Kişilerin bilgi ve becerilerinin artması, onlara daha iyi iş olanakları ve güvencesi sağlar. Hayat Boyu gelir faydası sağlar. Genel olarak çalışma hayatında Eğitilmiş insan, eğitimsiz insanlara göre daha yüksek gelir elde eder. Elde ettiği bu gelir fazlasının hayat boyu faydası, eğitim için katlanılan zaman ve para maliyetinden daha yüksektir.

Kişilere sosyal statü sağlar. Eğitim ile toplumda kastlaşma önlenir. Toplumda yatay ve dikey mobilite sağlanır. Eğitim sayesinde gelir ve statü olarak daha üst sınıflara geçebilir. Söz gelimi, bir fabrikada gece bekçisi olarak çalışanın çocuğu eğitimle aynı fabrikanın işletme müdürü olur.

Ruhsal nitelikleri artırır. Eğitilmiş insan topluma daha kolay uyum sağlar. Sosyal ilişkileri daha dengeli olur.

b- Eğitimin topluma sağladığı sosyal faydalar ise:

Eğitimle ve özellikle Yükseköğretim ile nitelikli ve vasıflı iş gücü oluşur. Bu durum Ekonomide toplam verimlilik artışı yaratır. Eğitilmiş ve uzmanlaşmış insanların iş verimi artar. Verimlilik artışı, daha yüksek katma değer yaratır ve milli gelirden fert başına büyüme artar, kalkınma hızlanır. Ekonomide Ar-ge araştırmaları, teknolojik gelişme artar.

Eğitilmiş toplumlarda Popülizm, kayırmacılık, yolsuzluğa karşı toplum daha bilinçlidir. Bu gibi sorunlar ve siyasi istismarlara tepki oluşur ve daha kolay önlenir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde çağdaş topluma geçiş hızlanır.

Toplumda sosyal ilişkiler daha düzgün işler. Eğitilmiş insan, ideolojik ve terör etkisi altına daha zor girer. Sosyal sorunlara daha doğru ve daha objektif bakar. Topluma karşı olan görevlerinde daha titiz, daha saygılı ve daha sorumlu davranır. Bu tür toplumlarda toplumda insan ilişkileri, insan hakları ve demokratik özgürlükler daha iyi gelişir. İnsanların daha mutlu olmasının önü açılmış olur.

Çevre bilinci gelişir. Eğitimli toplumlar, Çevrenin daha iyi korunmasında ve çevreye verilen zararlara karşı durmakta daha hassastır. Bu şartlarda Çevreye verilen zararlar azalır.

Eğitim demokrasi ve demokratik kurumların yerleşmesi ve gelişmesine yardımcı olur. Eğitim insanların analiz kapasitelerini artırır. Eğitimsiz insanlar, ideolojik saplantılara, hurafelere, daha kolay inanır ve daha hızlı

militanlaşır.

Eğitim suç işleme eğiliminin azalmasına yardımcı olmuştur. Eğitim seviyesi daha yüksek olan Batı medeniyetleri içinde bu eğilim daha düşüktür.

Eğitim bilgi ve beceri kazandırmakta, vasıflı işgücü arzını artırmaktadır. Vasıflı işgücü ekonomide verimliliği ve üretilen malın kalitesini artıran bir faktördür. Ar-ge, teknolojik gelişme, büyümenin ve kalkınmanın en kritik ögesidir.

Eğitim beşeri yatırım ve beşeri sermayedir. Son asırda beşeri sermayenin kalkınma da artı bir değer yarattığı anlaşılmıştır. Bir insan yetiştirmek, uzman yapmak, bir fabrika kurmaktan daha zordur... Daha da önemlidir. Hele hele çağımızda. Artık makine ikinci planda kalmıştır. Zaten vasıflı insan olmazsa, sermaye de olsa, fabrika kuramazsınız. Teknoloji üretemezsiniz. Dahası, maddi sermaye, konjonktürün iyileşme dönemlerinde, insani sermayeden daha hızlı büyür. Buna karşılık şoklara karşı dayanıksızdır, depresyon ve kriz dönemlerinde küçülür. Beşeri yatırım sermayesi ise nesillere bilgi ve teknoloji aktarılması nedeniyle her zaman kümülatif olarak büyür.

3. TÜRKİYE'DE EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM İMKÂNLARI

İngiltere'de Cardiff Üniversitesi'nde bir mezuniyet törenine katıldım. Mezun olanların yarısından çoğu yabancıydı. Dünyanın her ülkesinden öğrenci vardı. Bu tören bile İngilizlerin eğitimi ne kadar ciddiye aldıklarını açık açık ortaya koyuyordu.

Öğrenci ve öğretim üyesi sayısı ve kalitesinin en yüksek olduğu İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde iki dönem dekanlık yapan birisi olarak, İngilizlerin eğitim sisteminin başarısı karşısında utandım. Eğitim, İngiltere için önemli bir gelir kapısıdır. Ancak İngilizler eğitimde aldıklarının karşılığını ve hatta daha çoğunu eğitim hizmeti olarak veriyorlar.

İngiliz eğitim sistemi aynı zamanda kalkınmışlığın da bir göstergesidir. Madalyonun tersi, çok açıktır ki İngilizler eğitim sistemini bu kadar ciddiye almasalardı, bu günkü refah ve kalkınma seviyesini yakalayamazlardı.

3.1 Eğitim Sisteminin Temel Sorunları ve Çözüm İmkanları

İngiltere’de Üniversite lisans eğitimi 3 yıldır. Lisede ve Üniversitede gerekli olan dersler var ve bu derslere ağırlık veriliyor. Lisans programına bakarken, Türkiye’de 4 yıllık lisans eğitiminin boşuna bir yıl kaybetmek olduğu anlaşılıyor. Kaldı ki, Türkiye’de sosyal bilimler fakültelerinde anfi sistemi olduğundan çoğu öğrenci sınavdan sınava geliyor. Üniversitede, eğitim sisteminde reform yapmak istersen, yapamazsın. Çünkü siyasiler karar verir. Siyasilere göre de sistem eğitim için değil, ideoloji için çalışır. Başka bir ifade ile siyasi iktidarlara göre önemli olan eğitimin kalitesi değil, ideolojiye ne kadar hizmet ettiği.

1. Bir Toplumun Eğitime Önem Vermesi Kültür Düzeyi İle Bağlantılıdır.

Türkiye’de Son yıllarda adeta bir kültürel düşüş yaşanıyor. TÜİK verilerine göre, 2016 yılında, kültürel mesleklerde çalışanların oranı 2015 yılına göre yüzde 2.9 dan yüzde 2.3’e geriledi.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ‘in tarifine göre, kültürel meslekler, yaratıcı ve sanatsal üretim, kültürel mirasın toplanması ve korunması ile ilgili mesleklerdir. Sanatsal ifade amacıyla (örneğin görsel, müzik, yazı, dans ya da dramatik sanatlar) yapılan faaliyetlerdir.

Eğitime yönelme eğilimine etkisi yanında bir toplumun hayatında ve dünya için lobi oluşturmada, kültür ve sanatın etkisi yüksektir. Bazı sanatçılar ülkelerinden daha çok tanınır. Çoğu insan İngiltere’den daha çok Shakespeare hakkında bilgi sahibidir. Ya da Rusya hakkında çok az bilgisi olanlar dahi Leo Tolstoy’un Harp ve Sulh’unu okumuş veya seyretmiştir.

Söz gelimi Orhan Pamuk 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’nü alarak bu ödülü kazanan ilk Türk oldu. Aynı yıl Avrupa kültürüne olağanüstü katkılarından dolayı Danimarka’da Sonning Ödülü’nü aldı. Yine 2016 yılında piyanist ve besteci Fazıl Say, Almanya’da Beethoven Akademisi’nin 2016 Uluslararası Beethoven İnsan Hakları, Barış, Özgürlük, Yoksullukla Mücadele ve İçselleme Ödülü’nü aldı. Birçok ülkede Türkiye’nin yerini tam olarak bilmeyen gençler, Tarkan’ı dinliyorlar. Tarkan dünya sıralamasına girebiliyor. Dünya Orhan Pamuk ve Fazıl Say’ın sanatını değerlendiriyor. Türkiye de toplum ve siyasetçi bunların sosyal anlayışlarını ve insani

yaklaşımlarını tartışıyor.

Maalesef Türkiye de sanat ve sanatçı da siyasete bulaştırıldı. Türkiye de her dönemde İktidar yanlısı sanatçılar türemiştir. Gerçekte gelişmiş toplumlar sanatçının sanatını değerlendirir. Bu anlamda sanatçı da toplumun tümüne hitap etmelidir. Eğer siyasi bir gruba yakınlaşırsa, toplumun sevgisini ve saygısını kaybeder.

İstanbul'un, en önemli kültür merkezi olan '**Atatürk Kültür Merkezi**' 2008 yılında kapatıldı. Yargı kararına rağmen onarılmadı. Sabancı Holding onarım için destek verdi. Yine de yapılmadı. Atatürk Kültür Merkezi'nin kapatılması opera ve bale sanatına darbe vurdu. 2017 sonlarında bu merkezin açılacağı bilirdiyse de, bu güne kadar yaşanan zaman kaybını ve bundan sonra olacak zaman kaybını hiçbir şekilde telafi edemeyecektir.

Opera, müziğin ve sanatın tavan yapmış şeklidir. 14 milyon İstanbullunun gidebileceği ve en fazla 300 kişilik kapasitesi olan tek bir opera salonu var: Kadıköy Süreyya Operası. Opera bileti bulmak imkansızdır... Zira internette satılan bilet ilk saatte bitiyor. Yani İstanbullular için opera adeta yasak bir alan haline geldi. Oysa ki, Paris'te en eski ve en yeni binalar içinde en görkemli olanlar opera binalarıdır. En önemli meydanın adı da Opera Meydanı'dır.

Hükümet cephesinden bazı zamanlar, Devlet Opera ve Bale'sinin özelleştirilmesi gibi garip söylemler bile gelmektedir.

Öte yandan vikipedi dünyada en çok ziyaret edilen Amerika merkezli internet ansiklopedisidir. Site Türkiye'yi DAES terör örgütüyle aynı zeminde gösteren içeriklerin kaldırılmaması nedeniyle kapatıldı. Elbette bu konuda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) haklıdır. Ancak kapatmak yerine, Türkiye ansiklopediyi ABD ve Türkiye'de mahkemeye vererek de bu yanlış tespit ettirebilir ve kaldırabilirdi.

2. Üniversite eğitimi önünde en büyük engel YÖK'tür.

YÖK 1980 darbesinin eğitim sistemini kontrol etmek ve taraflı eğitim için getirilmiş bir kurumdur. Üniversite eğitimi tek düze bir kalıp içine soktu. Eğitim ve araştırmadan daha çok şekil şartını ön plana çıkardı. Fakülteler YÖK istemese ders koyamıyorlar. Bölüm veya program açamıyorlar.

Gerçekte YÖK' tekiler en iyi bilim adamları değildir. Ama bilim kararı verirler. Üstelik bu güne kadar YÖK, değişen iktidarlara göre hep ideolojik gurupların, siyasi partilerin ve hatta tarikatların hakim olduğu bir kurum oldu.

Yüksek öğrenim kurumları , idari ve bilimsel anlamda bağımsız olmadıkları sürece , her siyasi parti kendi ideolojisi doğrultusunda kullanıyor. Bu nedenle de objektif ve tarafsız bir YÖK' istemeleri mümkün görünmüyor. Sonuçta Üniversitelerde reform yapmak olanağı da kalmıyor.

3. Eğitim sisteminde , Orta öğrenimde ve orta öğrenime girişte o kadar sık değişiklik yapıldı ki , bundan sonra etkili bir eğitim imkanı kalmadı..

Dahası, Tedrisat değişikliği eğitimi geriye götürüyor... Söz gelimi Evrim Teorisini analiz etmek için, düşünceyi geliştirmek gerekli bir teoridir. Bu teoriyi doğru bulmayanlar veya inanmayanlar yine inanmazlar. Yahut da isteyen istediğine inanır. Ama tek seçenek her zaman aklı ve bilimi engeller. Aklın ve bilimin tek düzeye indirildiği bir toplumun çağı yakalaması mümkün değildir.

4. Her millet kendi geçmişini iyi bilmek zorundadır.

Osmanlı tarihi her programda var... Ancak Osmanlı İmparatorluğunu Fethi politikası , "gaza ve cihat anlayışı " na ağırlık verilmesi Türkiye için nasıl bir altyapı oluşturabilir?

Küresel dünyada, artık işgaller yok, ekonomik sömürü düzeni var. Onun anahtarı da cari açıktır. Cari açık kaynak kaybıdır. 2003- 2017 son on beş yılda Türkiye 550 milyar dolar cari açık verdi.. Cari fazlası veren ülkeler kazandı. Hiçbir işgalde bu kadar kan kaybı yaşanmamıştır.

5. Beyin göçü hızlandı.

Türkiye'nin kaynak harcıyarak eğittiği gençler, Beyin göçü ile başka ülkelere gidiyor. Özellikle kamu oyununda başkanlık sistemine geçişin oylanması ile bu eğilim hızlandı. Bu artışı yurt dışında iş başvuruları ve vatandaşlık arayanların artmasından anlıyoruz.

Kaldı ki gençler arasında işsizlik oranının yüksek olması , demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusunda yaşanan gerileme de beyin göçünü hızlandırıyor. Türkiye’den gençler neden gidiyor ? İslami kurallar ve yorumları tartışmaktan, gençler neden gidiyor sorusunu tartışmaya zaman bulamıyoruz.

OECD her yıl 35 üye ülke itibariyle gençlerde “işsiz ve eğitimsiz genç ” oranlarını açıklıyor. İşsiz ve eğitimsiz genç oranı en yüksek olan ülke Türkiye çıkıyor. Türkiye için bu oranlar 2013 yılında yüzde 29.8, 2015 yılında yüzde 28.4 olarak açıklandı. Türkiyeden sonra ikinci sırada Yunanistan ve İtalya geliyor. En iyi durumda ise yüzde 6.5 oranıyla Lüksemburg, yüzde 7.1 oranıyla Norveç geliyor.

TÜİK’ te 2017 Ağustos ayı için 15-24 yaş gençlerde işsizlik oranını yüzde 20.6 ve İstihdamda ve Eğitimde olmayan gençler oranını da yüzde 28 olarak açıkladı.

Siyasi iktidar da Milletvekili olma yaşını 18’e indirdi... Daha önce bu sınır 25 yaş idi ve bu gün Türkiye de Mecliste 25 yaşında olan bir milletvekili yoktur. Öte yandan Siyasi İktidar gençleri İmam Hatip Liselerine yönlendiriyor. Bütün bunlar, gençlerin siyasi olarak istismarı demektir. Bir toplumun gençlerinin siyasette kullanılması, ideolojide kullanılması, ülke geleceği için Risk oluşturuyor.

Bu riski henüz atlatmış bir milletiz. 9 Temmuz 2003 tarihinde, o zaman ki Gözcü gazetesinde “**Devlet boşluk bırakırsa tarikatlar doldurur**” diye bir yazı yazmıştım. Fetö’cülerin neden eğitime el attıklarını ve ne yapmak istediklerini dile getirmiştim.

1992 yılında, arkadaşlarımla birlikte Kars-Ardahan ve Iğdır Kalkınma vakfını kurduk. İlk işimiz, kendi imkanlarımızla ve bazı hayır sever insanları ikna ederek, Kars ve Ardahan da kız yurtları yaptırmak oldu. Zira o bölgelerde tarikatların yurt yaptırma projelerini keşfetmiştik. FETÖ tarikatı çocukları ailesinden alarak okutuyor ve meslek sahibi yapıyordu. Şimdi Tarikatın, eğitim yaptırdıkları gençlerin Üniversitelere ve orduya sokulması için soru çaldığını da öğrendik.

Diğer gençlerin hakkını yemek gibi, hem günah, hem de haksız rekabet yaratmış olmak bu tarikatın aklına gelmiyordu. Darbe teşebbüsü gösterdi ki, bu tarikat yetiştirdiği insanları insani amaçlarla değil de, ideolojik

amaçlarla ve onları kullanmak için yetiştiriyormuş.

Eğitimde ve ekonomide iş gücü planlaması yapmadığımız için, birçok Üniversitelerden mezun ettiğimiz gençlere iş veremiyoruz. İşsiz kalınca da ilk fırsatta ABD ve Almanya gibi gelişmiş ülkelere gidiyorlar.

Zaman zaman, yabancı ülkelere, özellikle ABD, Avrupa ve sanayileşmiş ülkelere, Türk uzmanların her alanda dünya çapında isim olduklarını görüyoruz. Yabancı ülkelere eğitim yapan veya Türkiye’de eğitim yapmış, dil bilen uzman insanları, sanayileşmiş ülkeler havada kapıyor.

6. Yetişkin eğitimi yetersiz kaldı.

18 yaş ve üstü fertlerin mesleki veya kişisel alanlarda bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla örgün veya yaygın eğitim faaliyetleri ile gayriresmi öğrenme yollarına katılma oranları, TÜİK’in açıklamasına göre, ortalama yüzde 22.7 oldu. Bu oran kadınlarda yüzde 18.9, erkeklerde ise yüzde 26.6 oldu. Yani yetişkinlerin yalnızca dörtte birden azı, kişisel bilgi düzeyini ve mesleki becerilerini geliştirmek istemişlerdir.

7. Açık öğretimde mezuniyet oranı çok düşüktür.

1995 seçimlerinden önceydi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Nafi Oruç, rahmetli Ecevit’i Baltalimanı’nda yemeğe davet etmişti. Rektör Bülent Berkerda idi. Ben de İktisat Fakültesi Dekanı idim.

Daha önce İstanbul Ticaret Odası adına, Marmara Üniversitesi Rektörü Ömer Faruk Batırel ve ben bir araştırma grubu kurarak, “Açık öğrenimde etkinlik ” konulu bir araştırma yapmıştık.

Basında yer alan bu araştırmayı, Ecevit anlatmamı istedi... Ben de “*Açık öğretime kaydolan her 100 kişiden yalnızca 6 veya 7 kişisi işi sonuna kadar götürüyor ve mezun oluyor. Mezuniyet oranı düşüktür. Açık öğrenimde kaynak kaybı var. Açık öğretim, örgün öğretimin yerini tutmuyor. Birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi, açık öğretimle ancak yetişkinler için bilgi ve beceri artırma eğitimi yapılmalıdır*” diye anlattım.

Her şey bitti, Ecevit: “*Biz, açık eğitimi benimsiyoruz. Üniversite önünde birikim tansiyonunu düşürüyor*” dedi.

8. İdeolojik eğitim, geleceğimizi ipotek altına aldı.

Kalkınmanın önemli bir şifresi, insan gücü potansiyelinin etkin kullanılmasıdır. Bunun için de mesleğe yönelme orta öğrenimde başlamalı, yüksek öğrenimde devam etmelidir. Herhangi bir alanda ihtiyaçtan fazla insan eğitmek kaynak israfı demektir.

Siyasi iktidar, herkesi İmam Hatip Liselerine yönlendirmek istiyor. Birçok bakan da bundan övgüyle bahsediyor. Oysa ki Diyanet İşleri'nin 2017-2021 stratejik planında, tehditler arasında "İlahiyat ve İmam-Hatip Lisesi mezunu sayısının kontrolsüz/plansız artışı ve mezunların nitelik sorununun bulunması» da bir madde olarak yer alıyor.

9. Türkiye de vakıf Üniversitelerinde birkaçı hariç, derslerin çoğu, dışarıdan gelenlere ders başı ücret şeklinde veriliyor.

Kadrolu öğretim üyelerine düşük maaş veriliyor. Akademik çalışma anlayışı dışında, dokuz- beş imza alınıyor. Öğretim üyeleri veya yardımcılarında memur işleri yaptırılıyor. Bu Üniversitelerin birçoğu araştırma görevlisi alıp yetiştirmiyor. Hazır öğretim üyesi almayı tercih ediyorlar. Yetmedi bu Üniversitelerin çoğunda araştırma ve laboratuvar imkanları yetersizdir. Birkaçı hariç, Ar-Ge için yeterli kaynak ayrılmıyor. Yine Kampüs anlayışı yoktur. Apartmanlarda Üniversite kuruluyor. Oysaki Üniversitelere, aynı zamanda öğrenci ve öğretim üyelerine sosyal ortam, tartışma ortamı yaratan kampüsler gereklidir.

10. Türkiye de planlamanın kaldırılması ile birlikte eğitimde işgücü planlaması rafa kaldırıldı.

Daha kolay ve daha ucuz olduğu için İktisat ve işletme fakülteleri ihtiyaçtan fazla arttı. Bu nedenle eğitimli olanlarda ve özellikle yükseköğrenimde, bazı dallarda arz fazlası var... Tıp gibi bazı dallarda ise arz eksikliği var. Söz gelimi 2017 Üniversitelere yerleştime programında İktisat ve işletme dallarında 15.865 boş kontenjan kalmıştır.

Yapılması gereken, işgücü planlaması yaparak, yükseköğrenimde fakülteleri ve öğrenci sayısını geleceğin ihtiyacına göre planlamaktır.

11. Eğitim sistemi ideolojik akımlardan darbe yedi.

Özellikle Siyasi İslam'ın hakim olduğu toplumlarda, yalnızca siyasi İslam ideolojisini destekleyen eğitim programları yapılıyor.

15 Temmuz darbe teşebbüsü ile siyasi İslam ideolojisi elinde eğitimin ne kadar istismar edilebileceğini gördük. Çalınmış sorularla eğitim yapan bir insanın dürüst olması ve topluma yararlı olması beklenemez. Eğitimde etkinlik için en yetenekli olanların seçilmesi gerekir. Militanların seçilmiş olması hem eğitimde fırsat eşitliğini bozmuş, hem de etkinliği düşürmüştür. Sonunda fatura topluma çıkmıştır.

Geçmişte, Hitler Almanya'sında ve Sovyetlerde ideolojik eğitimin, toplumları nasıl çökerttiği de tarihi gerçeklerdir. Bu nedenle, önce eğitimi ideolojiden uzak insana yapılan bir yatırım olarak (Beşeri yatırım)bakmalıyız.Türkiye'de eğitim sisteminin tamamı, geçmişte de bu günde, ister karşı olanlar olsun, ister yanında olanlar olsun, İmam Hatip tartışması üstüne kurulmuştur.

Türkiye'de ara elemana ve teknisyene ihtiyaç var... Meslek liseleri ve teknik liselerin artırılması hem bu ihtiyaca cevap verecek, hem de Üniversite önünde yığılmayı önleyecektir. Gel gör ki uygulama farklı olmaktadır. 2002-2003 yılında İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenci sayısı 71.100 iken, 2015- 2016 yılında 555.870 'e yükselmiştir.

Yine geçmişte de bu günde Cumhurbaşkanı, Üniversite rektörleri için atama yaparken, öğretim üyelerini yok saymış ve en çok oy alanları değil kendi ideolojilerine uygun olanları atamışlardır.

KAYNAKLAR

1. Esfender Korkmaz, "Yüksek Öğretimde etkinlik", Doktora Tezi, İstanbul, 1975.
2. M. Ali Büyükaslan, Kocaeli *Üniversitesi* Sosyal Bilimler Enstitüsü -Eğitim Yönetimi, Yıl 1, Sayı 4, 1995.
3. Adam Smith , Milletlerin Zenginliği – İş Bankası Kültür Yayınları , İstanbul, 2012.

